

EMLÉKEZÉS GYURKA BÁCSIRA

DUNA-PARTI PIARISTA KÁPOLNA, 2013. JÚNIUS 9.

Kedves Barátaim!

Joggal kérdezhetitek: hogy kerül a csizma az asztalra? Mit keres az evangélium felolvasása után egy laikus a szószéknél? Elárulom, hogy hozzátok hasonlóan én is meglepődtem, amikor a mai ünnepet szervező Gyöker közösség fölkerít, hogy mondjak emlékező beszédet Gyurka bácsi hazaköltözésének harmadik évfordulóján. Mondanom sem kell: sosem csináltam még ilyet. Még a formabontásra gyakran hajló Bokor közösségben sem jellemző, hogy az ünnepi prédikációt ne felszentelt pap mondja, hanem családos ember. Ám ha ezen az apróságon fölülemelkedünk is, akkor sem kétséges, hogy számosan vannak most jelen, akik nálam sokkal régebről és jobban ismerték Gyurka bácsit. Százszor méltóbb volna, hogy ők álljanak most itt, hiszen én hosszú életének csak utolsó mintegy tizenöt évében voltam (jóllehet valóban szoros) kapcsolatban az ünnepelttel. De ha már mégis itt vagyok, igyekszem emlékezni, ahogy tőlem telik.

Azon gondolkodom, hogy minek örülne Gyurka bácsi, miről szóljak most? Miről ne? Eszembe villan egy ideillő német szóvicc, amit Tőle hallottam először: *Worüber darf man nicht predigen?* És a válasz: *Über eine Viertelstunde...*¹ Hát, első tanácsként ez most nekem is megteszi, próbálom negyed órába szorítani a mondókámat. Azt pedig tényleg csak zárójelben jegyzem meg, hogy Gyurka bácsi vasmisés prédikációjában, ahol szintén elsütötte ezt a viccet, a válasz már nem *Viertelstunde* hanem *halbe Stunde* volt. (Ellenőrizhető az interneten.) Így működik az infláció...

Ha ő állna most itt, hogy az olvasmányokról és az evangéliumról prédikáljon, azt hiszem, tudom, miről beszélne a legtovább. Nem a naimi ifjú vagy a száreptai özvegyasszony fiának föltámasztásáról, hanem Pálról, akivel rengeteget küszködött („Ő vett el a legtöbb időt az életemből. Húsz évet foglalkoztam vele egyfolytában” – írta róla), és akinek most olvasott sorairól (Gal. 1,11–19) sokszor és hosszan beszélgettünk az általa vezetett görög tanfolyamon. Erről szóló gondolatait bárki elolvashatja a *Pál-szintézis*ben (vagy a nem sokkal a halála előtt írt „*Merre ne menjek?*” című könyvecskében), de én ma nem Pálról szeretnék beszélni, hanem Gyurka bácsira kívánok emlékezni.

Először is, a legkevesebb, amit mondhatok róla, hogy megragadó személyiség volt. A családom egész életét meghatározó kisugárzással bírt, amely lenyűgözte a nagyszüleim nemzedékét a Bokor indulásakor a negyvenes évek második felében, majd ugyanígy a közösség újraindulásakor a hatvanas évek végén, aztán lenyűgözte a szüleim nemzedékét is a hetvenes-nyolcvanas évek „hőskorában”. Mire az én korosztályom eszmélni kezdett a rendszerváltozás környékén, ő már hetven éves múlt. Tanárként láttam már, milyen nehéz egy ilyen korú pedagógusnak kapcsolatba lépni a tizenéves korosztállyal. Neki mégis újra sikerült, és mi fiatalok lelkesen jártunk az ifjúsági miséire, a lelkigyakorlattal felérő óbudavári húsvétokra. Nem tudom, másokat mi, de engem az fogott meg igazán, hogy ez a nagy tekintélyű, Istennek egészen odaadott ember milyen őszinte érdeklődéssel fordult felénk, olykor idétlen kamasz gyerekek felé. Fontosnak tartotta, hogy háznál tartott ifjúsági miséin mindenki elmondhassa a véleményét, ezért minden alkalomra megbeszéltünk előre egy kérdő mondatban megjelölt témát, és az erről folyó beszélgetés helyettesítette a prédikációt. Ilyen kérdésekre emlékszem vissza: „Fontos-e a feltámadás?” „Szabad-e nem jó szívvel adni?” „Volt-e olyan tulajdonsága Jézusnak, amelyben nem helyes őt követnünk?” És ehhez hasonlók... A hozzászólások sorrendje mindig a legfiatalabtból haladt az idősebbek felé, nehogy az „öregebb rókák” olykor nyomdakésznek tűnő válaszai elriasszák az ifjabbak önálló gondolatait. E gyakorlat ellen persze sűrűn berzenkedtek a mindenkori legifjabbak, és nem is állítom, hogy mindig mindenkinek jól esett a megszólalás szelíd kényszere, mégis, Gyurka bácsi időről időre gondolkodásra ösztökélt minket. Számomra tizenévesként hihetetlen érzés volt, hogy egy idős ember kíváncsi a gondolataimra, és nem

1 Mi az, amiről/aminél többet nem szabad prédikálni? – Egy negyedóra...

tartja sértőnek, ha egyikünk-másikunk vitába is száll vele. Az Ő véleménye mindig hangsúlyos volt (hiszen rendre ő szolt hozzá utolsóként – hacsak nem tartotta fenn magának ezt az előjogot a témát benyújtó személy), de lehetett érvelni ellene.

„Együgyű” ember volt. Értsük ezt jól: egyetlen ügye volt, ami kitöltötte az életét: az Isten Országá. Ez nem valami szirupos álmodozás volt a halál utáni létről, a mennyországról, ahová hitünk szerint három éve hazatért. Számára és a Bokor számára az Isten Országának ígérete a földi életre vonatkozó feladat: ezt kell keresnünk Jézus felszólítása nyomán – és ahogy utolsó éveiben, a halál közeledtétől végképp türelmetlenné válva mondogatta: végre meg is kéne találnunk... Ha azt hisszük, az Isten Országá csupán földi jótetteink és állhatatos hitünk túlvilági jutalma, akkor nem értjük jól Jézusunk szavát. Az Isten Országá az a hely, ahol a másokat kifosztó és szolgáságbá vető erőszak hatalma helyett egy olyan rend érvényesül, amelyben egymást szolgálva szerető, visszaütésre sem hajlandó, a többieknél gazdagabbá lenni nem akaró emberek élnek együtt. Azt hiszem, minden egészséges család ilyen helynek számít: tagjai egymást szolgálják, nem akarják viszonzni a bántást, és vagyonukkal sem versengenek, hanem segítik egymást. Minden ilyen család egy kicsi Isten Országá. De ezért küzdeni kell (leginkább önző kis magunkkal), és ha meg is éljük, hogy sikerült, a szeretet-léggör fenntartása akkor is embert próbáló feladat. Mert a földi Isten Országá nemcsak megtalálható, de el is veszíthető, ha azt hisszük, hogy erőfeszítés nélkül a miénk marad. Küzdeni kell hát e szeretet-rend létrejöttéért, és nemcsak a családban, hanem a tágabb közösségeinkben is, a Bokorban is, az egyházban is, a nemzetünkről vagy az egész emberiségről már nem is beszélve.

Sokan gondolják, hogy Gyurka bácsi nagyon racionális ember volt. Biztos, hogy az evangéliumok szóanalízisét nem is lehet másképp végezni, mint alapos, ésszerű megfontoltsággal. E racionalitás mélyen beépült a Bokorba, talán túlságosan mélyen – „agyaskodunk”, vallottuk be magunknak többször is. Ezért én most arra szeretnék emlékeztetni, hogy Gyurka bácsi nem csak agyaskodni tudott. Irodalomtanárként mély érzékenységgel bírt a szépirodalomban, különösen pedig a költészetben kifejezett Isten- és emberképek iránt. Mindnyájan sokszor hallottuk kedvenc verseit, s mind közül a neki legkedvesebbet, Sinka *Virág-balladáját*, amely a jézusi sorsot mutatja be Eső Virág András tragikus történetében, akit azért gyilkolnak meg a kondások, mert különbül dalol náluk. Máig fülemben visszhangzik, ahogy Gyurka bácsi halála előtt 2-3 héttel, szinte teljesen lebénelva szavalja, kiáltja könnyektől remegő hangon: „Hát mért játszik sokkal szebben, s más húron a bolond.” Gyurka bácsi élettapasztalata lett a KIO megírása után, csaknem évtizedes börtönnel és hosszú, keserűn viselt egyházi büntetéssel a háta mögött, hogy a világ elhallgattatja az Isten prófétáit, mert nem viseli el a szeretet üzenetét – pedig ez az üzenet az emberiség túlélésének egyetlen záloga. „Én nem bűvészek, de mindenek jöttem”² – Adynak ez a sora is Gyurka bácsi hangján szól bennem. A költészetben is mindig Jézust kereste, akit mindenben követni próbált.

Az ún. irracionalitás iránti fogékonysága abban is megnyilvánult, hogy csodálatosan tudott beszélni az Istenről. Nem tartotta magát sem misztikusnak, sem karizmatikusnak, még kevésbé ezoterikusnak, mégis érezhető volt, hogy nagyon közel van Istenhez. Jó volt hallgatni azt is, ahogy imádkozott. Az Isten keveretlen képe nyilvánult meg a szavaiban. A történelmi kereszténység egyik legnagyobb problémája, hogy kevert Istenképen alapul: az Isten nemcsak irgalmas és szerető atya, de a bűnösök megbüntetője is egy személyben. De hogyan lehet a tékozló fiú apja a bűnösök megbüntetője? Az istenkép keveretlensége abban nyilvánul meg, hogy Jézus Istenét nem ruházzuk föl saját emberi lúdtalpasságunkból eredő, tőle idegen jegyekkel. A csak szeretni és megbocsátani tudó, magához hazahívó atya képét nem rontjuk meg a hadúr isten attribútumaival, a bosszúval, a büntetéssel, a pusztítással. „Az a véres Isten nincsen. Kard ha csörren, vér ha csobban, csak az ember vétkes abban”³ – idézte Gyurka bácsi Babitsot. De jó volna, ha én is tudnék olyan lelkesítő és hiteles szavakkal szólni az Istenről, mint Gyurka bácsink tudott, nem okoskodva, hanem mély átélésből, imádságos lélekből.

Sokszor hangoztatta, hogy neki nincs kétféle szövege, egy a „kezdőknek” és egy másik a „haladók” számára. Ez igaz volt. Mindig és mindenkor ugyanazt mondta, akárki hívta is, pártállásra, vallási irányultságra való tekintet nélkül. Ez a magatartása természetesen nem aratott osztatlan sikert, és

2 Ady E.: *Hunn, új legenda.*

3 Babits M.: *Zsoltár gyermekhangra.*

bizony számos pedagógiai érv hozható föl ellene, mégis el kell ismerni, hogy ez az egyféle szöveg leegyszerűsítette számára Jézus üzenetének hirdetését. Nem kellett mások fejével gondolkodnia, azt méricskélve, hogy vajon mi számít elfogadhatónak és mi nem – azt mondhatta, ami lelke legmélyén volt, és nem zavarta, hogy milyen képet vetítenek ki rá az őt hallgatók. Címkék, politikai oldalak, vallási irányzatok – ez legyen az ő problémájuk! A tanítását az élete hitelesítette.

Ahogy egy ember a halála után távolodik tőlünk, úgy válik alakja mind egyszerűbbé, sematikusabbá. Vagy a hibáit nagyítja fel az emlékezet, vagy az erényeit. Hogy Gyurka bácsinak mindkettőből volt elegendő, azt sokan tanúsíthatják a jelenlévők közül; leginkább persze Kováts Teri néni számolhatna be ezekről, ha még itt volna velünk. Gyurka bácsi sokszor volt türelmetlen (különösen az utolsó években), és biztosan sokan éltünk meg bántást a részéről, de nem szabad, hogy ezek az emberi hibák vagy tévedések elhomályosítsák az általa képviselt eszmei tisztaságot: a szerető Atya képét, az Isten Országának szüntelen keresését. A tanításából mit sem von le, hogy – piarista zsargon szerint – „gyarlandó” ember volt. Rátette az életét arra, amit hitt és amit tanított. Ezt kell megértenünk, ezt nem szabad elfelednünk – és ezt kéne követnünk. Ahogy egy vele éveken át egy fedél alatt élő családanya fogalmazta vasmisés köszöntésekor: „Ha tökéletes lettél volna, akkor csodáltalak, ámde nem szerettelek volna – de én nagyon szeretlek, Gyurka bácsi!” Ámen.